

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא כט-לב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כט]

(י, טז) וְאֵת שְׁעֵיר הַחֲטָאֹת דְּרֹשׁ דְּרֹשׁ מִשֶּׁה וְהִנֵּה שְׂרָף וַיִּקְצֹף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנוֹתָרִים לְאָמֵר:

איך טעה משה ללמוד קדשי דורות מקדשי שעה

(י, טז) והנה שרף¹. בתורת כהנים (פרשה א, תחילת פרק ב, אות ח) רבי נחמיה אומר, מפני אנינות נשרף לכך נאמר (פסוק יט) כאלה. ומפרש הגמרא בזבחים (קא, א), דמשה טעה וסבר שאין חילוק בין קדשי שעה לקדשי דורות, והוא נצטווה בקדשי שעה לאכול באנינות, וכמו דדריש לעיל כי כן צויתי (פסוק יג) באנינות יאכלוהו. ועיין היטב בסוגיא. ולהקל הטעות מאדון הנביאים מבחר האנושי, אמינא דמשה לא שמע מהקדוש ברוך הוא

שיאכלו באנינות, והראיה, דלא קאמר זה הדבר אשר צוה ה' כדרך המקרא בכל מקום, ועל כרחך דלא שמע כלל מאתו שיאכלו באנינות, רק משה קאמר להם (פסוק ג), שזה הדבר אשר דבר ה' בקרובי אקדש כו' הרי היה הגזירה קודם, וכמאמרם במכילתא דמילואים (שמייני) פסקא כא מסיני נטלו להם שראו משה ואהרן כו', א"ל הקדוש ברוך הוא נראה מי קובר את מי כו', ועיין קרבן אהרן שם, אם כן כשצוה הקדוש ברוך הוא שיאכלוהו, הרי על כרחך לפום מה דגלוי לשמו יתברך שימותו ויהיו אוננים, ואפילו הכי יאכלוהו. ועל זה השיב אהרן לא כן אחי, אם שמעת בקדשי שעה, היינו שצוה הקדוש ברוך הוא לאכול ועל כרחך דאף באנינות, אולם בקדשי דורות שאמר שהשעיר יאכל אינו להתיר באנינות, רק הוא הלכה לדורות, שלדורות השעיר תאכל, אבל

מנהיגים את הקהל" ע"כ ועיין קרבן אהרן שם.

אם כן כשצוה הקדוש ברוך הוא שיאכלוהו, היינו אפילו שעיר החטאת של דורות, שהרי ידע ה' שימותו ואמר למשה שימותו ואף על פי כן צוה שיאכלו שעיר החטאת, אם כן בודאי צוה ה' שאונן יאכל קדשי דורות. אלא שלפי זה קשה, מה השיב אהרן למשה שמא לא שמעת בקדשי דורות, הרי בודאי שמע בקדשי דורות כמבואר.

אבל הביאור בזה הוא, שהשיב אהרן, ששמה שאמר לך ה' שיאכלו בקדשי דורות, אין הכוונה שאנו נאכל, אלא שלדורות יש מצוה לאכול שעיר חטאת, ולא שאנו נאכל את שעיר החטאת, דכיון שהיו אוננים, באנינות אסורים באכילה, ומנא יליף, מקל וחומר דמעשר.

ועל פי ביאור זה מיושב עוד תמיה בלשון הכתוב, דכתיב (פסוק כ) וַיִּשְׁמַע מִשֶּׁה וַיִּיטֹב בְּעֵינָיו, ולשון זה תמוה, מה הכוונה ויטב בעיניו, די לכתוב שהסכים לזה. אבל ויטב משמע ששמע דבר הלכה חדש. ולאור המבואר אתי שפיר, וזה על דרך (משלי כג, טו) אם חכם בני כו', דמידת קל וחומר היה משה הראשון שדן קל וחומר מעצמו, מה ישראל כו', אני שהדבור מצוי כל שכן שיש לי לפרוש מאשתי (שבת פז, א), אם כן יטב בעיני משה שדנו קל וחומר מעצמם כמו שהוא דן וחומר מעצמו, ולמדו משה איך לדרוש קל וחומר. [ועיין הקדמת בית מאיר לאבן העזר שהרחיב בנידון של משה רבינו שדן קל וחומר מעצמו, וכיון בזה לדעת רבנו תם בספר הישר סימן רסח א]. ה. אין דרכנו להאריך במובאות של רבינו, מה שלא נצרך לפשט, והספרים מצויים לפני כל אחד, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹ [כט] (י, טז) וְאֵת שְׁעֵיר הַחֲטָאֹת דְּרֹשׁ דְּרֹשׁ מִשֶּׁה וְהִנֵּה שְׂרָף וַיִּקְצֹף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנוֹתָרִים לְאָמֵר ע"כ. איתא בתורת כהנים (פרשה א, תחילת פרק ב, אות ח), ששרפוהו מפני שהיו אוננים במיתת נדב ואביהו, ואונן אסור באכילת קדשים, לפיכך אמר אהרן למשה רבינו (פסוק יט) "וַיִּדְבֹר אֶהֱרֹן אֶל מִשֶּׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאתָם וְאֵת עֲלֹתָם לִפְנֵי ה' וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כְּאֵלֶּה וְאֶכְלֵתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינָי ה'", היינו "כאלה" אנינות, דאונן אסור לאכול קדשים.

ומפרש בגמרא בזבחים (קא, א) שמשה רבינו טעה בין קדשי שעה לקדשי דורות, שמשה רבינו נצטווה שיאכלו קדשי שעה, היינו הקרבנות של המילואים, ומזה למד משה רבינו שגם קדשי דורות יאכלו, היינו שעיר החטאת, ואמר לו אהרן שמא דוקא בקדשי שעה שמעת ולא בקדשי דורות. ועיין היטב בסוגיא.

ובאמת הוא פלא גדול, שמשה רבינו אדון הנביאים מבחר האנושי, יטעה חלילה בדבר כזה. ולהקל הטעות נראה, שמשה רבינו לא שמע כלל מהקדוש ברוך הוא שיאכלו באנינות, והראיה, דלא אמר להם "זה הדבר אשר צוה ה'", כדרך המקרא בכל מקום, רק משה אמר להם (פסוק ג), שזה הדבר אשר דבר ה' בקרובי אקדש כו', הרי היה הגזירה קודם, וידע הקדוש ברוך הוא שנדב ואביהו ימותו ביום השמיני, וכמאמרם במכילתא דמילואים (פסקא כא, אות כא) וז"ל "יש אומרים מסיני נטלו להם, שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה הן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם, אמר לו נדב לאביהוא, עוד שני זקנים הללו מתים, ואנו ננהוג את הקהל, אמר הקדוש ברוך הוא, נראה מי קובר את מי, הם קוברים אתכם, ויהיו הם

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא כט-לב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[ל]

(י, יט - כ) - (יט) וַיִּדְבֹּר אֱהָרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאתָם וְאֶת עֹלֹתָם לִפְנֵי ה' וַתִּקְרָאנָה אֹתִי פְּאֻלָּה וְאֶכְלָתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַזֶּה וְיִשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּטַּב בְּעֵינָיו:

ביאור מחלוקת תנאים אם בגלל ההקפדה בא משה לכלל טעות

(י, יט-כ) שם² בתורת כהנים (סעיף יב) אמר רבי יהודה חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו, קשה הקפדה שגרמה למשה לטעות.

בטעות קצף עליהם, הנה לא ההקפדה הביאה לטעות, אלא הטעות הביאה להקפדה. ובאמת דברי חנניה נפלאו מאוד, איך טעה בזה, הרי מפורש בכתוב שקצף בגלל שנשרף, וטעה שצריך לאכול לכן קצף.

ונראה בזה דהנה נחלקו תנאים בפסחים (פב, א) בדין נטמא בשר, האם נשרף מיד או שצריך להמתין להלנת לילה דהיינו עיבור צורה ורק לאחר מכן לשורפו. ועל פי זה יתבאר הכל היטב, דרבי חנניה סובר שאפילו אם נטמא צריך עיבור צורה, ומבואר שם בפסחים שהטעם ששרפו את שער החטאת מיד ולא עשו עיבור צורה, דהיתה זו הוראת שעה. ואם תאמר מי הורה להן, ופירשו התוס', דכונת הש"ס שעדיין לא נאמרה להם דין עיבור צורה, ולכן שרפו בלא עיבור צורה.

ולפי זה כך ביאור הענין, דמשה רבינו שאל מדוע שרפו את השעיר מיד, דהא בכל ענין היה צריך עיבור צורה, וקצף עליהם משה ששרפו בלי לשאול אם צריך עיבור צורה, וכיון שמשה קצף עליהם ששרפו בלא עיבור צורה, הקפדה זו הביאה למשה לטעות, שטעה שהיה צריך לאכול.

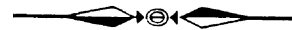
וזה פשט הכתוב "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּטַּב בְּעֵינָיו" (פרשה א, תחילת פרק ב, אות יב) "וישמע משה וייטב בעיניו, הודה מיד ולא בוש לומר לא שמעתי, א"ר יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו, קשה הקפדה, שגרמה לו למשה לטעות. אחר מיתתו הריני כמשיב על דבריו, ומי גרם לו שהקפיד, אלא שטעה" ע"כ.

הנה חנניה דרש כל ימיו ממעשה זה, שהקפדה היא דבר קשה מאוד, שהקפדה גרמה למשה לטעות, ועל זה אמר רבי יהודה, שכל ימיו של חנניה בן יהודה לא רצה להשיב על דבריו מפני כבודו, אבל לאחר מותו השיב על דבריו, דלא ההקפדה גרמה למשה לטעות, אלא להפך הטעות גרמה למשה להקפיד, דכתיב (פסוק טז) "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּטַּב בְּעֵינָיו" ודרש ר' משה ויהנה שרף ויקצף על אלקעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר, בתחלה דרש משה היכן הוא השעיר, וכיון ששרפוהו וסבר ששרפוהו

עוד יש לפרש בדרך אחרת, דבין חנניה ובין רבי יהודה סוברים שפסול בגופו של קרבן כטומאה אינו טעון עיבור צורה, ופסול שאינו בגופו של קרבן כאנינות צריך עיבור צורה, אלא שנחלקו חנניה ורבי יהודה מדוע שרפוהו, דחנניה סובר שמפני אנינות נשרפה ולכן הוה פסול בבעלים וצריך

השתא באנינות אסורים באכילה, ומנא יליף, מקל וחומר דמעשר. וזה שאמר (פסוק כ) וישמע משה וייטב בעיניו, על דרך (משלי כג, טו) אם חכם בני כו', דמידת קל וחומר היה משה הראשון שדן קל וחומר מעצמו, מה ישראל כו', אני שהדבור מצוי כל שכן שיש לי לפרוש מאשתי (שבת פז, א). [ועיין הקדמת בית מאיר (לספרו אבן העזר), וכיון בזה לדעת רבנו תם בספר הישר (סימן רסח)] ודו"ק היטב².

² תמצית דבריו: איך יתכן שמשה רבינו למד להתיר קדשי דורות באונן ממה שהתיר להם ה' לאכול קדשי שעה, ונראה, שבאמת משה לא שמע מה' שהתיר קדשי שעה, אלא למד זאת, ממה שגלוי לפני ה' שימותו נדב ואביהו, ואמר זאת למשה, ואף על פי כן ציוה ה' שיאכלו קדשי דורות, ש"מ שאונן מותר, וא"ל אהרן, שזה שה' אמר שיאכלו, אין הכוונה שהם יאכלו, אלא היא מצוה לדורות, שמי שאינו אונן שיאכל.

[ל]

³ [ל] (י, יט - כ) - (יט) וַיִּדְבֹּר אֱהָרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאתָם וְאֶת עֹלֹתָם לִפְנֵי ה' וַתִּקְרָאנָה אֹתִי פְּאֻלָּה וְאֶכְלָתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַזֶּה וְיִשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּטַּב בְּעֵינָיו ה': (כ) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּטַּב בְּעֵינָיו" ע"כ. איתא בספרא (פרשה א, תחילת פרק ב, אות יב) "וישמע משה וייטב בעיניו, הודה מיד ולא בוש לומר לא שמעתי, א"ר יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו, קשה הקפדה, שגרמה לו למשה לטעות. אחר מיתתו הריני כמשיב על דבריו, ומי גרם לו שהקפיד, אלא שטעה" ע"כ.

הנה חנניה דרש כל ימיו ממעשה זה, שהקפדה היא דבר קשה מאוד, שהקפדה גרמה למשה לטעות, ועל זה אמר רבי יהודה, שכל ימיו של חנניה בן יהודה לא רצה להשיב על דבריו מפני כבודו, אבל לאחר מותו השיב על דבריו, דלא ההקפדה גרמה למשה לטעות, אלא להפך הטעות גרמה למשה להקפיד, דכתיב (פסוק טז) "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּטַּב בְּעֵינָיו" ודרש ר' משה ויהנה שרף ויקצף על אלקעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר, בתחלה דרש משה היכן הוא השעיר, וכיון ששרפוהו וסבר ששרפוהו

משך חכמה

פרשת שמני, פסקא כט-לב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

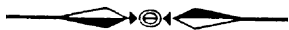
עם ביאור בית החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ודו"ק. אבל רבי יהודה סבר דטומאה לא בעי עבור צורה, ואם כן הקצף מחמת הטעות שסבר שהיה לכם לאכול ביום. ואפשר לומר דבהא פליגי, דחנניה סבר מפני אנינות נשרפה, ואם כן הוה פסול בבעלים ובעי עבור צורה, ועל כרחק דהוראת שעה היה, לפי שלא נאמר להם דינא דעיבור צורה, ואם כן שפיר קצף, לא כן רבי יהודה לטעמיה דסבר מפני טומאה נשרפה, ואם כן הוה פסול בגופו ואינו טעון עיבור צורה, והקצף היה מפני הטעיות. ואף כי לפי שפרשו תוספות (פב, ב ד"ה רבי יוחנן) סוגיא דתמן לא שייך למאן דאמר מפני אנינות נשרפה הוראת שעה, עיין שם. אולם אינו מוכרח פירושם שם למעיין [ועיין קידושין נב, ב יודא קצף]. ולכך בתלמודן פסחים סו, ב מביא מקרא דמטות ויקצוף משה על פקודי החיל כו' ולא מהך דהכא. ועיין רש"י על התורה שם (במדבר לא, כא) ודו"ק בכל זה⁴.

וברש"י על התורה שם מביא את כל המקומות שמשה בא לכלל טעות ולא מביא מכאן, דז"ל רש"י (במדבר לא, כא) "ויאמר אלעזר הכהן וגו' - לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים. וכן אתה מוצא בשמיני למלואים, שנאמר (ויקרא י, טז) ויקצוף על אלעזר ועל איתמר, בא לכלל כעס, בא לכלל טעות, וכן (במדבר כ, י - יא) בשמעו נא המורים ויך את הסלע, ע"י הכעס טעה" עכ"ל. והוא מהטעם האמור, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁴ **תמצית דבריו: בתורת כהנים, אמר רבי חנניה שבגלל הקפדה בא משה לכלל טעות. וקשה, הא הטעות היתה לפני ההקפדה שקצף על ששרפו ולא אכלו. אבל הביאור בזה, דרבי חנניה סובר שבשר שנטמא בטומאת הגוף עיבור צורה, וקצף עליהם משה ששרפו בלי לשאול אם צריך עיבור צורה, וכיון שמשה קצף עליהם ששרפו בלא עיבור צורה, הקפדה זו הביאה למשה לטעות, שטעה שהיה צריך לאכלו. אבל רבי יהודה שם סובר דטומאה לא בעי עבור צורה, ואם כן אי אפשר לומר שקצף על שלא עשו עיבור צורה, אלא הקצף היה מחמת הטעות שסבר שהיה להם לאכול ביום. ועוד יש דרך אחרת ומבואר בפנים.**

[לא]

אחר מיתתו הריני כמשיב על דבריו, ומי גרם לו שהקפיד, אלא שטעה. הנה לכאורה תמוה דברי חנניה, הלא קרא כתוב והנה שורף ויקצוף משה, והיה הקצף לפי שנשרף. אך כאשר תעיין תליא באשלי רברבי, דזהו דפליגי בפסחים פב, א אם נטמא הבשר טעון עבור צורה, (תנא דבי רבי אליעזר) עיין שם. ואם טעון עבור צורה, על מה שרפוהו מיד, משום דהוראת שעה היה. ופירשו תוס' (שם, ד"ה רבי יוחנן) דלא נאמרה עדיין דינא דעיבור צורה [עיין מהרש"א (על התוס', שם)], אם כן שפיר אתי פירושא דקראי דרש דרש משה והנה שורף, וזה בודאי לא כווננו להלכה, דכפי האמת היה צריך עיבור צורה, ומשום זה שמיהרו לעשות בלא משה לשורפו מיד שלא כהלכה קצף משה, ומפני זה טעה וסבר שהיה צריך להם לאכול, עיין תוספות פב, ב ד"ה בשלמא נטמא כו' דהא על כרחק כו' ועמוד ב ד"ה רבי יוחנן בן ברוקא

עיבור צורה, והטעם שלא עשו עיבור צורה כי עוד לא נאמר להם עיבור צורה, ועל זה קצף משה מדוע לא שאלוהו, והקצף הביא טעות שאמר שהיה צריך לאכול, אבל רבי יהודה סובר שמפני טומאה נשרפה ולא צריך עיבור צורה, דהוי פסולו בגופו והקצף היה מחמת טעות.

והנה התוס' שם (פב, ב ד"ה רבי יוחנן) כתבו בביאור הסוגיא דאין לומר דהוראת שעה היתה שעוד לא נאמר להם דין עיבור צורה - אלא אם נשרפה מפני טומאה, דכיון שהוא פסול בגוף הקרבן אפשר שאין צריך עיבור צורה, וכיון שלא נאמר להם עיבור צורה שרפוהו מיד, אבל אם מפני אנינות נשרפה, דהוא פסול בבעלים לא שייך לומר דלא צריך עיבור צורה, שסברא היא שצריך עיבור צורה, ואפילו לא נאמרה להם עיבור צורה לא היו שורפין מיד, ולפי זה אין לפרש מה שפירשנו לעיל. אבל אין הכרח לפירוש התוס' למעיין בסוגיא. ואין כאן המקום להאריך בזה.

וכיון שנתבאר לפי רבי יהודה שמשה רבינו לא טעה בגלל ההקפדה, להפך, בגלל הטעות הקפיד, לכן גם רבי יהודה בעצמו לא דדקק שלא להקפיד כדאיתא בקידושין נב, ב. ומטעם זה בגמ' בפסחים סו, ב הביאו ראיה שהקפדה מביאה לידי טעות, ממקרא דמטות דז"ל הגמרא "כל אדם שכועס - אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ממשה, דכתיב (במדבר לא, יד) ויקצף משה על פקודי החיל וגו' וכתוב (שם, לא, כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו', מכלל דמשה איעלם מיניה" ע"כ, ולא הביאו מכאן דלפי רבי יהודה משה לא בא לכלל טעות בגלל הקפדה אלא להפך. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

משך חכמה

פרשת שמייני, פסקא כט-לב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שישרפו כו' מה זה מיוחד שדמו נכנס לפניו כו' הרי מבואר דלא
כרב נסים גאון ודו"ק⁶.

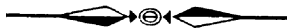
[לב]

(י, יח-יט) הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול
תאכלו אתה בקדש פאשר צויתי: (יט) וינדבר אהרן אל משה הן
היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני ה' ותקראנה אתי
פאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה':

מה היה שאלת משה רבינו ותשובת אהרן

(י, יח-יט) הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה כו'⁷. דאינו
חטאת הבא על עבודת גילולים שדמו על הפרוכת, והוא נשרף,

⁶ תמצית דבריו: שיטת רבינו ניסים גאון, ששעירת יחיד של
עבודה זרה נשרפת. והקשה עליו הראב"ד מנין מקור לזה. וביאור
בזה, דלמד זאת מעגל של יום השמיני של אהרן, שבא לכפר על
חטא עבודה זרה של מעשה העגל של אהרן, ונשרף, ורש"י פירש
שזו היתה הוראת שעה. ורבינו ניסים מפרש, שזו הלכה בכל
קרוב יחיד שבא לכפר על עבודה זרה שנשרף.

[לב]

⁷ [לב] (י, יח) (יח) הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו
אתה בקדש פאשר צויתי: (יט) וינדבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את
חטאתם ואת עלתם לפני ה' ותקראנה אתי פאלה ואכלתי חטאת היום הייטב
בעיני ה' ע"כ. יש לדקדק: א. מהיכתי תיתי שדמה הובא אל הקודש פנימה,
ומדוע אם בא דמה פנימה חייבת בשרפה. ב. מה תשובת אהרן הכהן למשה
רבינו, הן הקריבו חטאת ואת עולתם כו', מה תשובה היא זאת על מה ששאל
משה. ג. מה כונת אהרן שאמר "ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום".
ונראה בזה, דהנה שעירי עבודה זרה דמם נזרק על הפרוכת בפנים, והם
נשרפים, לפיכך חשש משה רבינו, דאולי הם טעו וסברו שהשעיר חטאת
בא לכפר על עון העגל, וכמו שאמרו בתורת כהנים (מכילתא דמילואים אות
ג) וז"ל "וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן, אלא אמר להם, אתם יש

[לא]

(י, טז) ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על
אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר:

ביאור שיטת רבינו ניסים גאון ששעירת יחיד של עבודה זרה נשרפת

(י, טז) ודע⁵ דשיטת רבינו נסים גאון דשעירה עבודה זרה של
יחיד נשרפת. והראב"ד בפרק א (הלכה טז) ממעשה הקרבנות
תמה מנין לו זה, איפה כתיב בתורה. ופשוט דיצא לו, דחזינא
דעגל בן בקר של אהרן שבא על עבודה זרה נשרף כמפורש בקראי
(ויקרא ט, יא), ומזה למד לכל יחיד, שגם העגל היה חיצון, ולא
סבר כפירוש רש"י דהוראת שעה היה. ועיין ויקרא (תוכ) פרק ו
פיסקא י תלמוד לומר חטאת הקהל בנין אב לכל חטאות הקהל

⁵ [לא] (י, טז) "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על
אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר" ע"כ. ודע, דשיטת רבינו ניסים
גאון, ששעירה של עבודה זרה של יחיד נשרפת, והביא הראב"ד שיטתו
במעשה הקרבנות (א, טז), והקשה הראב"ד איפה כתוב בתורה ששעירה
של יחיד נשרפת.

ונראה בזה, דיצא זה לרבינו ניסים גאון, מהא דביום שמיני למלואים צויה
ה' את אהרן להביא עגל, דכתיב (ב) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר
לחטאת, ופירש רש"י "קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא
ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה" ע"כ, וצויה ה' לשופרו כדכתיב (יא)
וְאֵת הַבָּשָׂר וְאֵת הָעוֹר שֶׁרָפָה בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ, ורש"י כתב בפירוש חומש
וז"ל (יא) ואת הבשר ואת העור וגו' - לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת
אלא זו ושל מלואים, וכולן על פי הדבור "ע"כ, אבל רבינו ניסים גאון
סובר שלא היתה זו הוראת שעה, אלא מכאן נלמד לכל קרבן שמכפר עבודה
זרה של יחיד שנשרף אפילו הוא על מזבח החיצון, ומכאן למד לשעירה של
יחיד שבאה על עבודה זרה שנשרפת.

אבל בתורת כהנים, על הכתוב (ויקרא ד, כא) "והוציא את הפך אל מחוץ
למזבח ושרף אתו פאשר שרף את הפך הראשון חטאת הקהל הוא", מפורש
שרף קרבן של קהל נשרף, דתניא (דבורא דחובה פרשה ד תחילת פרק ו אות
י) "או אינו אומר אלא פר ישראל ואין שעירי ע"ז נשרפין ת"ל חטאת הקהל
בנין אב לכל חטאות הקהל ששרפו" ע"כ, הנה מבואר דדוקא של קהל
נשרפת. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

משך חכמה

פרשת שמיני, פסקא כט-לב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעט טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אוכלים ובעלים מתכפרים ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט, לג) [פרק תמיד נשחט (פסחים נט, א)]. לכן אמר כיון שמתו בניו, ומיתת צדיקים מכפרת (מועד קטן כח, א), נעשה התועליות אשר היה מאכילתו, ולכן כהן גדול מקריב אונו (זבחים צט, א) ואינו נאכל, ודו"ק היטב⁸.

ומדוע לא אכלתם כו'. כי חשש שמא טעו וסברו כי הוא בא לכפר עון העגל, וכמו שאמרו בתורת כהנים (מכילתא דמילואים א, א) לכן אינו נאכל. והשיב אהרן, איך חושב אתה אותנו למוטעים כאלה, הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם (פסוק יט), ובעבודת גילולים הלא העולה קודם לחטאת בהקרבה, ורק הסיבה של ותקראנה אותי כאלה כו'. ויתכן, כי אמרו כהנים

אשר כופר בהם, לכן אמר "ותקראנה אתי פאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'", כיון שמתו בניו, ומיתת צדיקים מכפרת (מועד קטן כח, א), נעשה התועליות אשר היה מאכילתו של השעיר, ולכן אפילו שכהן גדול מקריב אונו (זבחים צט, א) אינו ראוי שיהא נאכל, שכבר נתכפר במיתתם מה שמכפר הכהן באכילתו. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: יש לדקדק, מה היה שאלת משה רבינו ותשובת אהרן. ונראה, דמשה שאל האם שרפתם אותו כיון שחשבתם שהשעיר בא לכפר על מעשה העגל, ודינו כשעירי עבודה זרה שדמם לפנים, ונשרפים. והשיב אהרן, הא הקריבו חטאתם קודם לעולתם, בהכרח שיודעים שאינו שעיר עבודה זרה, דשעיר עבודה זרה קרב לאחר העולה, אלא שכיון שהם אווננים, שרפוהו. ויתכן עוד, שאהרן אמר, שכיון שמתו בניו, מיתתם כיפרה נאכילת כהנים, ואין צורך לאכול כדי לכפר, לכן שרפוהו.

בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים (בראשית לז, לא), ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה (שמות לב, ח), יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, יבא עגל ויכפר על מעשה עגל" ע"כ, ולכן דמו לפנים על הפרוכת והוא נשרף ואינו נאכל כדין שעירי עבודה זרה, ומיושב דקדוק א'.

ועל פי זה מיושב היטב מה שהשיב אהרן הכהן למשה, דהנה בכל מקום חטאת קודמת לעולה מלבד עבודת גילולים דעולה קודמת לחטאת, כדאיתא בהוריות (יג, א) וזה אשר השיב אהרן הכהן למשה, איך אתה חושב שטעינו שהשעיר בא לכפר על עבודה זרה, והרי הם הקדימו את החטאת לעולה, היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה', אם כן בהכרח שיודעים שאין השעיר לכפר על עבודה זרה, דאז היתה העולה קודמת לחטאת, אלא שהסיבה ששרפוהו כיון ותקראנה אתי פאלה כו' והם אווננים, ואין יכולים לאכול. ומיושב דקדוק ב' ג'.

עוד יתכן לפרש דמה שאמר אהרן למשה ותקראנה אותי כאלה, בא לתת טעם מדוע אין לאכול את השעיר, דהנה אמרו חז"ל (פסחים נט, ב) כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ולמדו זאת מדכתיב (שמות כט, לג) אכלו אותם

